

LOKAAL WATERERFGOED- MANIFEST 2012

**PRIORITEITEN VOOR
HET SCHEEPVAART-, HAVEN-
EN WATERERFGOEDBELEID
VAN PROVINCIES EN GEMEENTEN
IN DE BESTUURSPERIODE
2013-2018**

**WATERERFGOED
VLAANDEREN**

een zee van tradities

INHOUD

- Inspiratie en werkagenda voor lokale besturen in 2013-2018 ... 3
- Mooie lokale realisaties tijdens de voorbije bestuursperiode ... 5
- Vijf principes voor een geslaagd lokaal watererfgoedbeleid ... 6
- Concrete prioriteiten voor onze watererfgoedgemeenten en -provincies ... 11
- Naar een nieuw Vlaams Watererfgoeddecreet ... 15
- Watererfgoed Vlaanderen, jouw spreekbuis ... 16

INSPIRATIE EN WERKAGENDA VOOR LOKALE BESTUREN IN 2013-2018

Dit manifest is een inspiratiebron en een werkagenda voor de gemeentelijke en provinciale politici die na de verkiezingen van 14 oktober 2012 verantwoordelijk zullen zijn voor het watererfgoedbeleid.

Onze voorstellen en vragen zijn gericht aan alle gedeputeerden, burgemeesters, schepenen, raadsleden en havenbeheerders die met scheepvaart-, haven- of ander watererfgoed te maken hebben, of zij zich binnen hun bestuur nu toeleggen op erfgoed, monumentenzorg, archeologie, cultuur, stadsontwikkeling, economie, recreatie, toerisme, sport, havens, scheepvaart, pleziervaart, visserij, openbaar vervoer of andere beleidsmateries.

Vele lokale bestuurders hebben zelf water en watererfgoed in de aderen, dragen de watererfgoedverenigingen een warm hart toe of leveren actief strijd voor behoud, beheer en valorisatie van ons watererfgoed. Anderen zijn het watererfgoed en zijn unieke potenties nog volop aan het ontdekken. Doorheen Vlaanderen neemt het watererfgoedbewustzijn voortdurend toe.

Vlaanderen is uit het water opgerezen en dankzij zee en rivieren, havens en scheepvaart tot groei en bloei gekomen. De Vlaamse watergeschiedenis, -tradities en -cultuur zijn van wereldbelang. Watererfgoed Vlaanderen treedt op als spreekbuis van een steeds sterkere watererfgoedsector, met een eigen historische betekenis, een eigen draagvlak, een eigen gezicht en unieke ontwikkelingsmogelijkheden. Na nog geen drie jaar werking tellen we meer dan 85 aangesloten organisaties.

Lokale aandacht voor en investeringen in watererfgoed dragen positief bij tot tewerkstelling, toerisme, stadsontwikkeling, behoud en uitbouw van historische kennis en bewustzijn, verenigingsleven en recreatie, kort gezegd tot economie, cultuur en maatschappij.

Dit manifest schetst wat we van onze gemeente- en provinciebestuurders tussen 2013 en 2018 verwachten.

Eric Van Hooydonk

Voorzitter van Watererfgoed Vlaanderen

MOOIE LOKALE REALISATIES TIJDENS DE VOORBIJE BESTUURSPERIODE

De voorbije zes jaar hebben lokale besturen belangrijke inspanningen voor het watererfgoed geleverd. Vele waterprovincies en -gemeenten en autonome gemeentelijke havenbesturen onderkennen het belang van het watererfgoed en maakten er financiële middelen voor vrij. Zij scoorden bij ons goede punten.

Provinciale en gemeentelijke voorbeeldrealisaties uit de voorbije bestuursperiode zijn onder andere:

- de opening van het Museum aan de Stroom te Antwerpen, met een speciale havenverdieping
- de start van de uitbouw van het Red Star Line-museum, eveneens in Antwerpen
- de start van de restauratie van de historische havenkranen te Antwerpen
- de duidelijke erkenning van het belang van het havenerfgoed door het Havenbedrijf Antwerpen
- de gevarieerde herontwikkeling van de 's-Hertogenmolens te Aarschot
- de gestage verdere uitbouw van het Scheepvaartmuseum Baasrode
- de toeristische valorisatie van de scheepvaart- en havengeschiedenis in Blankenberge
- de bewustwording rond havenerfgoed te Gent, met de aankoop door het Havenbedrijf Gent van het historische Huis van de Vrije Schippers aan de Graslei
- het sterke beleid van Gent voor de heropening van de historische waterlopen voor recreatievaart
- de heropening van kleinere historische waterlopen in plaatsen als Lier, Maldegem, Mechelen en Zedelgem
- het dynamische activiteitenbeleid in het Nationaal Visserijmuseum Navigo in Oostduinkerke
- de nieuwe dynamiek rond het beheer en de exploitatie van het voormalige opleidingsschip Mercator te Oostende
- de ondersteuning door lokale overheden van succesrijke watererfgoedevenementen als Oostende voor Anker, de Tall Ships Races, WaterkAnt, het Weekend op de Helling en Lillo Waterdorp
- toenemende belangstelling en diverse concrete projecten rond watererfgoed in plaatsen als Aarschot, Beveren, Boom, Kruiseke en Nieuwpoort.

Dit lijstje is zeker niet volledig. In vele andere plaatsen namen provincie- en gemeentebestuurders mooie initiatieven, al dan niet ter ondersteuning of aanvulling van de projecten van de talrijke watererfgoedverenigingen die bij Watererfgoed Vlaanderen zijn aangesloten.

VIJF PRINCIPES VOOR EEN GESLAAGD LOKAAL WATERERFGOEDBELEID

Ondanks alle successen van de voorbije jaren vraagt **Watererfgoed Vlaanderen voor 2012-2017 een fundamentele versterking van het provinciaal en gemeentelijk watererfgoedbeleid.** Vijf grote principes verdienen prioritaire aandacht.

1 OPDRIJING VAN DE INSPANNINGEN

Alle Vlaamse waterprovincies en alle watergemeenten — grote en kleine — moeten hun **inspanningen rond watererfgoed substantieel opdrijven.** Teveel ontwikkelingskansen blijven nog onbenut, en heel wat onvervangbaar watererfgoed (vaartuigen, dokken, gebouwen, kranen, archieven,...) is acut bedreigd door verwaarlozing, vernietiging of verplaatsing naar het buitenland. De intensivering van het lokale beleid vereist **expliciete en concrete engagementen rond watererfgoed in de nieuwe provinciale en gemeentelijke bestuursakkoorden,** met inbegrip van meer financiële middelen voor watererfgoedprojecten van de provincie of de gemeente zelf en van lokale verenigingen en andere organisaties.

2 DOORDACHTE GLOBALE VISIES

Watererfgoedprojecten worden te vaak aangepakt geval per geval, zonder **globale visie en samenhang**, zonder kruisbestuiving en zonder krachtenbundeling. In alle provincies, zeker in de grote scheepvaart- en havengemeenten en ook in de schoot van de lokale havenbesturen, waar zich verschillende publieke en private watererfgoedprojecten aandienen, moet een **concrete, overkoepelende planning** worden opgesteld, met een **klare definitie van de lokale ambities** voor de valorisatie van het watererfgoed en een **duidelijke en volledige werkagenda** met prioriteiten en een tijdschema. In onze grote havensteden is een **lokaal watererfgoedontwikkelingsplan** een must. De stadsbesturen en hun autonome havenbesturen moeten een gemeenschappelijke beleidsvisie ontwikkelen en nauwer samenwerken.

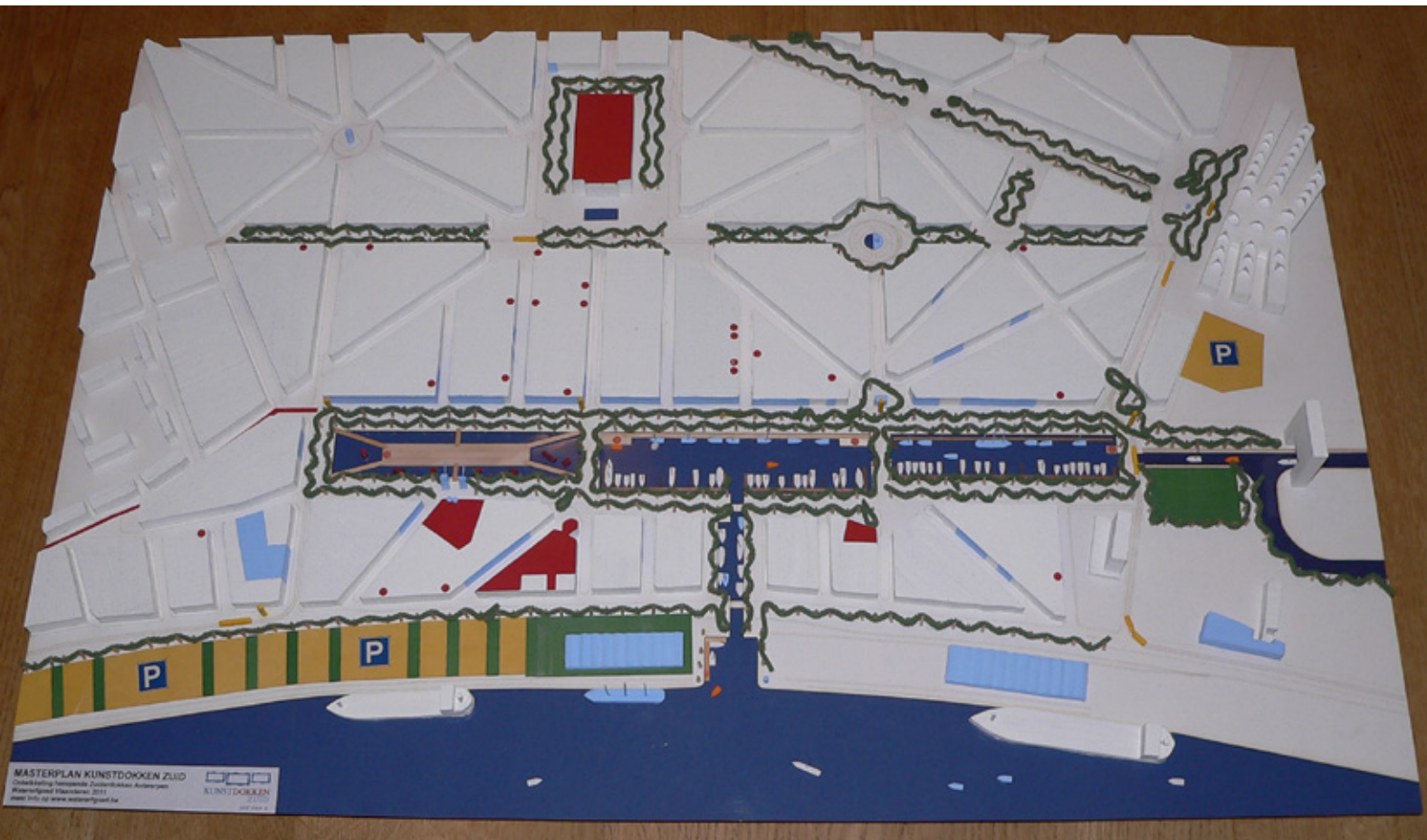
3 INTEGRATIE VAN BELEIDSDOMEINEN

Een pijnpunt is de veronachtzaming, soms de regelrechte vernietiging van watererfgoed bij ruimtelijke ontwikkelingsprojecten. Teveel **stedenbouwkundigen, architecten en projectontwikkelaars** hebben van watergeschiedenis, -tradities en -erfgoed geen kaas gegeten en beschouwen erfgoed ten onrechte als hinderlijke oude rommel. Belangrijke watererfgoedsites en -gebouwen van historisch belang en met een unieke *sense-of-place* zijn bedreigd en hun **geweldige potenties voor wonen, werken, recreëren en toerisme** worden vaak niet eens opgemerkt. **Integratie en valorisatie van het watererfgoed in andere beleidsdomeinen** zoals wonen, economie, toerisme, sport en cultuur is van vitaal belang. Zowel op provinciaal als op gemeentelijk niveau moet de vaak artificiële versnippering van beleidsverantwoordelijkheden voor cultuur, toerisme en onroerend erfgoed worden overstegen. Watererfgoed is één thema, één rijkdom en één kans.

4 STRATEGISCHE ONDERSTEUNING VAN PRIVATE INITIATIEVEN

Duizenden enthousiaste vrijwilligers houden het watererfgoed elke dag levend, dragen het uit naar het brede publiek en toeristen, geven het door aan de jonge generaties en promoten de waterattracties van hun provincie en stad in binnen- en buitenland. De provinciale en gemeentelijke besturen vervullen in de **ondersteuning van dit dynamische verenigingsleven** een essentiële rol. Watererfgoed Vlaanderen vraagt aan alle nieuw verkozen provincie- en gemeentemantatarissen dat zij de ondersteuning van de lokale watererfgoedverenigingen en hun concrete projecten als prioriteit erkennen.

5 GERICHTE SAMENWERKING MET VLAANDEREN, BELGIË EN EUROPA

Vele projecten rond scheepvaart-, haven- en ander watererfgoed zijn in handen van hogere overheden, of worden door hen ondersteund. Provincies en gemeenten moeten met elkaar en met de hogere overheden **de handen in elkaar slaan, om belangrijke projecten samen vooruit te helpen en te valoriseren**. Dergelijke samenwerkingen liggen voor de hand rond, om maar enkele voorbeelden te noemen, het Zuidpoolschip de Belgica, de Kongoboot Charlesville, de middeleeuwse Doelse Kogge, de Askoy II van Jacques Brel, de terbeschikkingstelling van aanmeerinfrastructuur voor historische schepen, en het behoud, de restauratie en heraanleg van historische havendokken, -kaaien en -uitrusting.

CONCRETE PRIORITEITEN VOOR ONZE WATERGEMEENTEN EN -PROVINCIES

Watererfgoed Vlaanderen vraagt dat de provincies en de gemeenten in 2013-2018 concreet werk maken van onder andere de volgende strategische projecten:

ANTWERPEN

- volledige restauratie van de historische schepencollectie
- inrichting van de Museumhaven in het Bonapartedok
- afwerking en opening van het Red Star Line-museum
- behoud en meer overtuigende valorisatie van het havenerfgoed bij de heraanleg van de Scheldekaaien (o.m. hangars en hekwerk) en de herontwikkeling van Petroleum-Zuid
- heropening van de drie Zuiderdokken (met behoud van open ruimte en parkeerplaatsen)
- bewaring van havenerfgoed en havenatmosfeer bij de heraanleg van Lillo
- behoud en restauratie van belangrijk varend havenerfgoed zoals Emmerbaggermolen B4, Vlotkraan 18 en een havensleepboot van de 70-reeks
- verdere bescherming en restauratie van de historische havenkranen
- ondersteuning van private restauratie- en tewerkstellingsprojecten rond haven en scheepvaart
- voorbereiding van de museale exploitatie van de Doelse Koggen
- haalbaarheidsstudie voor de repatriëring van de Kongoboot Charlesville
- concrete planning voor de uitbouw van een historische site met erfgoedscheepswerf en scheepvaartmuseum op het Droogdokkeneiland
- actieve ondersteuning van watererfgoedmanifestaties als WaterkAnt

BAASRODE

- versnelde uitbouw en afwerking alsook ondersteuning van de exploitatie van het Scheepvaartmuseum

BRUGGE

- ontwikkeling van een visie en actieplan voor de concrete, zichtbare en samenhangende valorisatie van het uitzonderlijke verleden van de stad als iconische wereldhavenstad
- ondersteuning van historische scheepsbouw- en scheepsherstellingsinitiatieven

BRUSSEL

- ontwikkeling van een visie en actieplan voor de valorisatie van het verleden en het heden van de stad als scheepvaart- en havencentrum

GENT

- valorisatie van de rijke havengeschiedenis in het nieuwe Havenhuis aan de Graslei
- betere valorisatie van de havengeschiedenis in het STAM
- uitbouw van een erfgoedhaven of erfgoedligplaatsen
- valorisatie van het watererfgoed in de toeristische ontsluiting van de historische waterlopen
- bescherming en restauratie van het havenerfgoed in de oude dokkenzone
- ontwikkeling van een actief beschermingsbeleid voor havenerfgoed in de actieve havenzone
- ontwikkeling van het haven- en industrietoerisme met aandacht voor watererfgoed

HASSELT

- valorisatie van het haven-, scheepvaart- en industrie-erfgoed bij de herontwikkeling van de Kanaalkom

LOKEREN

- voorbereiding van de heropening van de Durme voor recreatievaart

NIEUWPOORT

- ontwikkeling van een visie en actieplan voor de valorisatie van het verleden en het heden van de stad als scheepvaart-, visserij- en havencentrum

OOSTENDE

- verdere ondersteuning van Oostende voor Anker
- verdere ondersteuning van de restauratie en exploitatie van het voormalige opleidingsschip Mercator
- bescherming en uitbouw van de Oostendse Oosteroever als museumhaven, havenmuseum en informatiecentrum

OOST- EN WEST-VLAANDEREN

- concretisering door de betrokken provincies en gemeenten van de plannen voor de verdere bescherming en valorisatie van het middeleeuwse scheepvaartkanaal De Lieve

TEMSE

- concrete ondersteuning van de werking rond het scheepsbouwerfgoed

ALLE BELANGRIJKE WATERGEMEENTEN

Aalst, Aarschot, Antwerpen, Blankenberge, Brugge, Brussel, Deinze, Dendermonde, Eisden, Gent, Hasselt, Herentals, Ieper, Kortrijk, Leuven, Lier, Lokeren, Lommel, Mechelen, Oostende, Oudenaarde, Nieuwpoort, Turnhout, Veurne, ...

- gecoördineerde maatregelen ter aanmoediging van de passage van historische vaartuigen (inrichting van een Vlaams netwerk van gereserveerde ligplaatsen op toeristisch aantrekkelijke waterlocaties, met aantrekkelijke uitrusting en vrijstelling van havenrechten en andere heffingen; inrichting van scheepswerven)
- herstel van historische waterlopen en haveninrichtingen

ALLE PROVINCIES EN GEMEENTEN VAN VLAANDEREN

- politieke ondersteuning van de Proeve van nieuw Vlaams Watererfgoeddecreet bij de Vlaamse overheid en van Europese (zie p. 15) en federale regelgevingsmaatregelen (bijv. gebruik van rode diesel door historische vaartuigen)
- toeristische valorisatie van het lokale watererfgoed
- inrichting van cultuurhistorische manifestaties
- ondersteuning van watererfgoedevenementen en tewerkstellingsprojecten rond scheepsbouw- en haventechniek (restauratie en nieuwbouw)
- watererfgoedtoets bij alle ruimtelijke ontwikkelingsprojecten

Watererfgoed Vlaanderen zal de komende bestuursperiode de vinger aan de pols houden, de geleverde inspanningen evalueren en waar nodig aandringen op bijkomende actie, ook in andere dossiers.

Uiteraard blijven we ook de Vlaamse, Belgische en Europese beleidsontwikkelingen opvolgen en aansturen.

NAAR EEN NIEUW VLAAMS WATERERFGOEDDECREET

In overleg met zijn leden werkte Watererfgoed Vlaanderen een nieuw decreet over het watererfgoed uit. Dit decreet vervangt het bestaande Varende Erfgoeddecreet uit 2002. Het verbetert de bestaande beschermingsprocedure voor varende erfgoed en voert een nieuwe vrijwillige *light*-bescherming in, die beschikbaar is voor alle eigenaars en beheerders van historisch waardevolle vaartuigen. Die bescherming geeft recht op een aantal voordelen zoals vrijstelling van scheepvaartrechten en havengelden. Het decreet biedt lokale besturen een duidelijk kader voor een samenhangend en proactief watererfgoedbeheer. Meer info over het decreet op www.watererfgoed.be.

WATERERFGOED VLAANDEREN, JOUW SPREEKBUIS

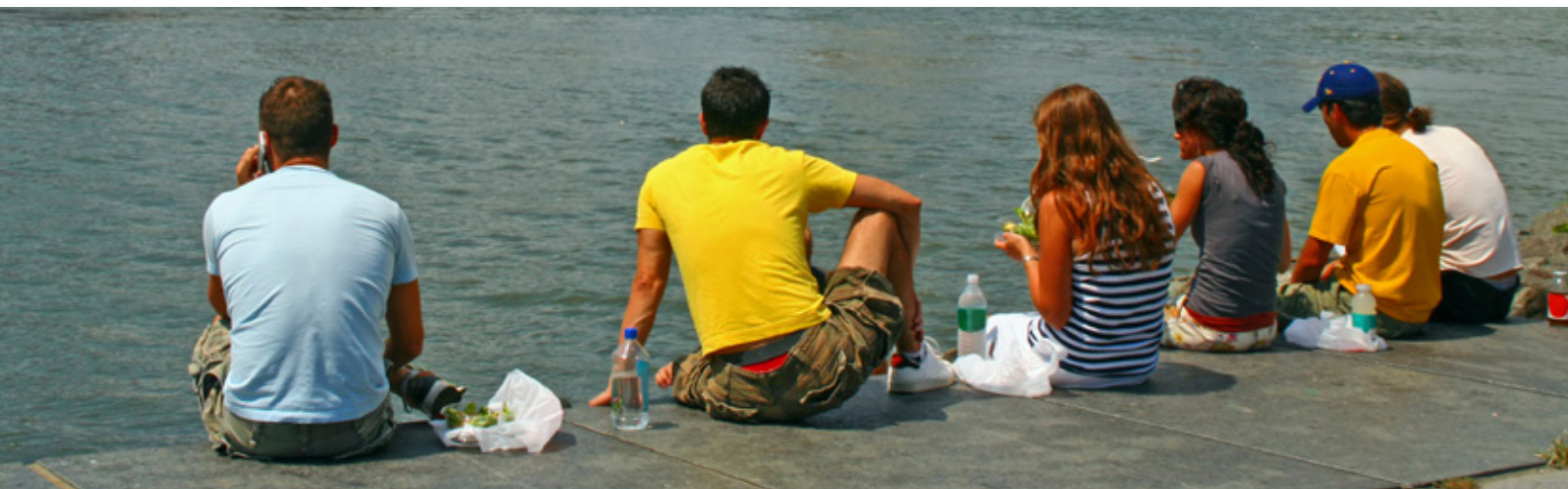
STEUN EN VERSPREID DIT MANIFEST

Watererfgoed Vlaanderen vraagt je dit manifest mee te verspreiden bij alle verkiezingskandidaten en hun partijen en na 14 oktober bij de verkozenen en de nieuwe bestuurders. Samen zijn we sterk en de aanhouder wint !

Het manifest staat ook op www.watererfgoed.be

HELP HET VLAAMSE SCHEEPVAART-, HAVEN- EN WATERERFGOED VOORUIT EN WORD LID

Ontdek Watererfgoed Vlaanderen op www.watererfgoed.be en schrijf je daar in voor de gratis maandelijkse Nieuwsbrief Getijden, met nieuws over de koepel en zijn leden en de Vlaamse Watererfgoedkalender. Kriebelt het water, wil je lid worden of meewerken of heb je eigen voorstellen of ideeën, stuur ons mailtje op secr@watererfgoed.be.

WATERERFGOED VLAANDEREN

een zee van tradities

Watererfgoed Vlaanderen verenigt en verdedigt al het nat en droog watererfgoed in Vlaanderen (meer dan 85 organisaties actief rond historische schepen, scheepvaart- en havenmusea, watermonumenten, watertradities, -kunst en -cultuur, toeristische en commerciële dienstverleners i.v.m. watererfgoed, experts, onderzoekers en liefhebbers). De koepel ijvert voor het behoud en de valorisatie van alle watererfgoed in Vlaanderen, voor de versterking van het waterbewustzijn van de Vlaming en voor de internationale uitstraling van Vlaanderen als baken van scheepvaart-, haven- en watercultuur.

vzw **WATERERFGOED VLAANDEREN**

Emiel Banningstraat 25, B-2000 Antwerpen,
www.watererfgoed.be | secr@watererfgoed.be | +32 3 216 92 26